

Ìwé Dániélì - Ọgọ̀rùn-ún Kan Lé Lẹ̀dógún àti Mẹ̀fà

Sìsàlàyé Àsọtẹ̀lẹ̀: Ìyípadà Faranse, Rọ̀síà Putin, àti Ìjàmbá Ukraine

Jeff Pippenger

2024-03-29

Bí a se n bẹ̀rẹ̀ sí í ronú lóri ifihàn àpẹ̀rẹ̀ àkókò òpin ní ọ̀dún 1989, nípasè itàn àsọtẹ̀lẹ̀ ti esè kẹ̀wàá, ó se pàtàkì kí a padà wọ inú itàn iran kẹ̀ta ti àwọn iwo méjèèjì ti ẹ̀ranko ilẹ̀. Ní ọ̀dún 1913, iwo ẹ̀ranko ilẹ̀ tí í se ti ijọba Olómìnira bẹ̀rẹ̀ iran ifòròbálẹ̀ rẹ̀ pẹ̀lú ètò ifowópamọ̀ àgbáyé ti àwọn gílóbálìsì, àti ní ọ̀dún 1919, iwo Pùrótésítàntì tòótọ̀ bẹ̀rẹ̀ iran ifòròbálẹ̀ rẹ̀ pẹ̀lú àwọn onímọ̀ ẹ̀kọ̀ isin ti Pùrótésítàntì apẹ̀yindà, àti pẹ̀lú American Medical Association nàà, bí ó ti fi ifowósowópọ̀ imúṣé àṣe-ẹ̀rì ètò ẹ̀kọ̀ rẹ̀ lé ayé lówó. Àwọn iwo méjèèjì bẹ̀rẹ̀ ibáṣepọ̀ ifòròbálẹ̀ pẹ̀lú ayé, èyí tí yóò yí itósónà àwọn iránṣe ọ̀rọ̀ wọn kọ̀ọ̀kan padà láti igbà nàà lọ.

Nínú itàn nàà, ibùdọ̀ ibẹ̀rẹ̀ fún ọ̀ba àrìwá, àti ọ̀ba gúúsù ti àwọn ojó ikeyin pẹ̀lú dé ibi iyípadà kan. Ìyanu Fatima ṣẹ̀lẹ̀ ní October 13, 1917, ní Fatima, Portugal. Ó jẹ̀ iparí gíga ti àtòjọ̀ àwọn ifarahàn Màrià tí omọ̀ olùṣọ̀-àgùntàn kékeré mẹ̀ta rí: Lucia dos Santos àti àwọn omọ̀ ẹ̀gbọn rẹ̀ Francisco àti Jacinta Marto. Gégé bí àwọn àkòsilẹ̀ tí àwọn omọ̀ nàà pèsè, Wúndià Màrià, ẹ̀ni tí a dá mọ̀ sí Our Lady of Fatima, farahàn fún wọn ní ojó kẹ̀tálá oṣù kọ̀ọ̀kan láti May sí October 1917.

Nígbà ifarahàn ikeyin ní ojó kẹ̀tálá, oṣù Kẹ̀wàá, ọ̀dún 1917, ọ̀pọ̀ ẹ̀gbẹ̀rún èniyàn péjọ̀ ní Cova da Iria, nítòsí Fatima, ní irètí láti jẹ̀rì sí iṣẹ̀ ìyanu kan gégé bí àwọn omọ̀ nàà ti sọ̀ tẹ̀lẹ̀. Gégé bí ẹ̀rì àwọn ẹ̀lẹ̀rìí, ó dà bíi pé oòrùn yí àwọ̀ padà, ó yí ká, ó sì jó ní ojú ọ̀run. Ìṣẹ̀lẹ̀ yìí ni wọn wá mọ̀ sí Ìyanu Oòrùn tàbí Ìyanu Fatima.

Ìyanu Fátimà jẹ̀ ìṣẹ̀lẹ̀ pàtàkì nínú itàn àti ifòkànsin Kátólìkì, ó sì ti jẹ̀ kókó-ọ̀rọ̀ iwádií púpọ̀, àrìyànjiyàn, àti itumọ̀ èsin nípasè ọ̀pọ̀ ọ̀dún. Àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ tó ṣẹ̀lẹ̀ ní Fátimà ti ní ipa pípẹ̀ lóri ifòkànsin olókikì, ifòkànsin sí Màrià, àti lóri itumọ̀ àwọn kókó-ọ̀rọ̀ ti àsọtẹ̀lẹ̀ ikeyin-ayé nínú Sọ̀ṣì Kátólìkì.

Ìyíkà Bolshevik ṣẹ̀lẹ̀ ní Rọ̀síà ní ojó 7 Oṣù Kọ̀kànlá, 1917, nígbà tí àwọn omọ̀-ogun Bolshevik, lábẹ̀ aṣáájú Vladimir Lenin àti Ẹ̀gbẹ̀ Bolshevik, gba àwọn ilẹ̀ pàtàkì ijọba àti àwọn amáyéderun ní Petrograd (tí a mọ̀ nísinsinyí sí Saint Petersburg). Ìṣẹ̀lẹ̀ yìí fi àkótán Ìyíkà Rọ̀síà ti ọ̀dún 1917 hàn, èyí tí ó bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú Ìyíkà February ní ibẹ̀rẹ̀ ọ̀dún nàà, tí ó yorí sí ifipò-silẹ̀ Tsar Nicholas Kejì àti idásilẹ̀ ijọba àkókò.

Ní àkókò Ìyípadà-ọ̀ba nàà, àwọn Bolsheviks ṣàṣeyọ̀rì ní fifi ijọba àkókò ṣubú, wọn sì fi ìṣàkóso Soviet múlẹ̀ lóri Rọ̀síà. Àwọn Bolsheviks kéde idásilẹ̀ ipínlẹ̀ olùgbékalẹ̀ ẹ̀kọ̀ awùjọ̀, wọn sì bẹ̀rẹ̀ sí í mú ètò iyípadà-ọ̀ba wọn se, pẹ̀lú imú ilẹ̀-ìṣè sí abẹ̀ iní orílẹ̀-èdè, pínpin ilẹ̀ ní tuntun, àti yíyọ̀ Rọ̀síà kúrò nínú Ogun Àgbáyé Kííní. Ní ikeyin, Ìyípadà-ọ̀ba Oṣù Kẹ̀wàá yorí sí idásilẹ̀ Soviet Union, ó sì ní àwọn abájáde jinlẹ̀ tí ó gbooro jinà fún Rọ̀síà àti ayé, ní fifi itòsí itàn ọ̀rúndún ogún hàn.

Jésù fi ìbèrè sàpèrè òpin, àti pé kí a lè rí ọba guúsù àti ọba àríwá ti àwọn ojó ikeyin ní kíkún, ó ẹ̀ pàtàkì láti lóye ìbèrè wọn. Àwọn ọba gidi guúsù àti àríwá tí a ẹ̀ idánimò wọn nínú Dániẹ̀lì orí kọ̀kànlá ni a tùmò sí agbára tí ń sàkóso agbègbè gidi ti Ejibiti gégé bí ọba guúsù, àti agbára tí ń sàkóso agbègbè ilẹ̀ gidi tí a so mó Bábílónì gégé bí ọba àríwá.

Àsọtẹ̀lẹ̀ gidi yí padà sí àsọtẹ̀lẹ̀ ẹ̀mí ní àkókò agbelebu, nígbà tí Ísírẹ̀lì gidi àtijó ń yí padà sí Ísírẹ̀lì ẹ̀mí òde-òní. Róòmù keferi gidi tẹ̀ Jerúsálẹ̀mù gidi mọ̀lẹ̀ fún ọ̀dún gidi mẹ̀ta àtààbò láti ọ̀dún 67 AD tí tí dé ọ̀dún 70 AD, àti Róòmù pòòpù ẹ̀mí tẹ̀ Jerúsálẹ̀mù ẹ̀mí mọ̀lẹ̀ fún ọ̀dún ẹ̀mí mẹ̀ta àtààbò.

A dá Bábílónì nípa ti ẹ̀mí ni a fi hàn nínú Ìfihàn orí kẹ̀tálá-dín-lógún gégé bí agbèrè tí ń bá àwọn ọba ayé ẹ̀ panşágà. A dá Íjíbítì nípa ti ẹ̀mí mò nínú Ìfihàn orí kọ̀kànlá gégé bí Faranse aláìgbàgbò-nínú-Ọ̀lórùn. Àwọn ifarahàn òde-òní ti ọba àríwá nípa ti ẹ̀mí, ẹ̀ni tí ó gba ọgbé ikú rẹ̀ ní àkókò òpin ní ọ̀dún 1798, tí ó sì padà gbẹ̀san sí ifarahàn òde-òní ti ọba guúsù nípa ti ẹ̀mí ní àkókò òpin ní ọ̀dún 1989, ni a sojú fún méjèjì nínú ẹ̀sẹ̀ ogójì ti Dániẹ̀lì orí kọ̀kànlá. Àwọn agbára méjèjì ní ipilẹ̀şẹ̀ wọn, nínú ifarahàn wọn ti àwọn ojó ikeyin, láàárín àkókò ọ̀dún 1917 sí 1918, èyí tí ó jẹ̀ àkókò kan náà gégé bí iran ifaradàpò fún àwọn iwo méjèjì ti ẹ̀ranko ayé. A gbòdò mò àwọn ìbèrè wònyí kí a lè tona dáadáa nínú lílo àwọn òpin náà. Ìbèrè àwọn ọba àríwá àti guúsù ti àwọn ojó ikeyin méjèjì bẹ̀rè ní Iyíkà Faranse.

“Nínú ọ̀rúndún kerindínlógún, Àtúnşẹ̀ náà, ní fifi Bíbẹ̀lì tí ó sí sílẹ̀ hàn fún àwọn èniyàn, ti wá ọ̀nà sí gbogbo àwọn orílẹ̀-èdè Yúróòpù. Àwọn orílẹ̀-èdè kan fi ayò gbà á, gégé bí aşojú Ọ̀run. Ní àwọn ilẹ̀ miíràn, ẹ̀sin pòòpù sàşeyorí lónà nílá láti díwọn iwólé rẹ̀; imọ̀lẹ̀ imò Bíbẹ̀lì, pẹ̀lú àwọn ipa rẹ̀ tí ń gbé èniyàn sókè, si fẹ̀rẹ̀ jẹ̀ pé a lè kúrò pátápátá. Ní orílẹ̀-èdè kan, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé imọ̀lẹ̀ rí ọ̀nà wólé, òkùnkùn kò lóye rẹ̀. Fún ọ̀pò ọ̀rúndún, òtítító àti işinà ti ja fún ipò aşẹ̀. Nígbeyin-gbeyin, ibi şegun, a si lé òtítító Ọ̀run jáde. “Èyí ni idálẹ̀bi náà, pé imọ̀lẹ̀ ti wá sí ayé, àwọn èniyàn si fẹ̀ràn òkùnkùn ju imọ̀lẹ̀ lọ.” John 3:19. A fi orílẹ̀-èdè náà sílẹ̀ láti ká ẹ̀so ọ̀nà tí ó ti yàn. A mú idènà Ẹ̀mí Ọ̀lórùn kúrò lórí àwọn èniyàn tí wọn ti kẹ̀gàn ẹ̀bùn oore-ọ̀fẹ̀ Rẹ̀. A jẹ̀ kí ibi dé igbà àgbà rẹ̀. Gbogbo ayé si rí ẹ̀so ikòşilẹ̀ imọ̀lẹ̀ ní ifẹ̀ ara ẹ̀ni.”

“Ogun sí Bíbẹ̀lì, tí a ti ń tẹ̀şiwájú pẹ̀lú rẹ̀ fún ọ̀pòlọ̀pò ọ̀rúndún ní ilẹ̀ Faransé, dé òpin rẹ̀ nínú àwọn işẹ̀lẹ̀ Iyíkà náà. Ibújáde ẹ̀rù yẹ̀n kò jẹ̀ nńkan mí bí kò ẹ̀ şe àbájáde tó bófin mu ti dídènà Ìwé Mímò láti ọ̀wọ̀ Róòmù. Ó fi àpẹ̀júwe tí ó tayo jùlọ̀ hàn, èyí tí ayé ti rí rí, nípa bí ilàna pápa ẹ̀ ń mú ẹ̀so jáde—àpẹ̀júwe àwọn àbájáde tí ẹ̀kò Şóşì Róòmù ti ń tọ̀ sí fún ohun tí ó ju ẹ̀gbèrùn ọ̀dún kan lọ.

“Ìfipá pa Ìwé Mímò mọ̀lẹ̀ ní àkókò ipò-ọba gíga ti pòòpù ni àwọn wòlì ti so tẹ̀lẹ̀; àti Olùfihàn náà si tún tọ̀ka sí àwọn àbájáde ẹ̀rù tí yóò yọ̀ jáde, ní pàtàkì fún Faranse, láti inú işàkóso ‘òkùnrin ẹ̀şẹ̀.’” The Great Controversy, 265, 266.

Iyíkà Faranse ni a bí láti inú idènà Ìwé Mímò “ní àkókò işàkóso gíga ti pòòpù.” Ibí àìgbàgbò Ọ̀lórùn, èyí tí yóò di ọ̀tá àgbà jùlọ̀ fún agbára pòòpù, ni agbára pòòpù fúnra rẹ̀ mú wá sí işẹ̀lẹ̀. Iyíkà Faranse şẹ̀lẹ̀ láti ọ̀dún 1789 sí 1799, şùgbón ẹ̀mí iyíkà aláìgbàgbò-Ọ̀lórùn tí ó bẹ̀rè ní Faranse tẹ̀şiwájú láti máa tàn káàkiri Yúróòpù àti sí òkè òkun rẹ̀. Ọ̀górùn-ún ọ̀dún méjidínlógún lẹ̀yin òpin iyíkà náà ní Faranse, Iyíkà Róşìà bẹ̀rè ní Róşìà. Iyíkà àìgbàgbò-Ọ̀lórùn tí ó bẹ̀rè ní Faranse parí ní Róşìà, àti ní ọ̀dún 1917 Róşìà di aşojú àsọtẹ̀lẹ̀ ti orílẹ̀-èdè tí àìgbàgbò-Ọ̀lórùn Ejibiti sàpèrè.

Agbára dragoni tí a ʂojú rẹ̀ gégé bí ọ̀ba gúúsù ti ʂí kúrò ní Faranse lọ sí Rọ́ṣià.

Ìyípadà-ìjọba ní Faranse ni a ʂàfihàn ní ti ọ̀ṣẹ̀lú àti ní ti àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ nípasẹ̀ Napoleon Bonaparte, àti ní itumò yẹn, Napoleon ní ʂojú olórí àkókó ti orílẹ̀-èdè kan tí a dá sílẹ̀ nínú iyípadà-ìjọba tí àìgbàgbó nínú Ọ̀lórùn ti Íjíbítì mú wá. Ìfẹ̀ ara ẹnì àṣẹ̀jù ti Napoleon ni a tún ʂe ní ọ̀nà tó yẹ̀ nípasẹ̀ ifẹ̀ ara ẹnì àṣẹ̀jù ti Putin.

Napoleon mò dáadàa nípa agbára àwòrán àti ipolówó èrò, gégé bí Putin náà ʂe mò ọ̀, ẹnì tí ó jẹ̀ ọ̀ṣiṣẹ̀ KGB tẹ̀lẹ̀ rí. KGB jẹ̀ amọ̀ṣọ̀kan nínú ipolówó èrò. Napoleon lo àwòrán ojú ẹnì gégé bí ọ̀nà láti fi ʂe àfihàn àṣe rẹ̀, agbára rẹ̀, àti àwòrán aṣáájú rẹ̀ fún gbogbogbò ènìyàn. Ó paṣe kí a ya àwọn àwòrán rẹ̀ lówó àwọn kan lára àwọn ayàwòrán tí a mò sí olókíkí jù lọ ní àkókò rẹ̀, pẹ̀lú Jacques-Louis David, Antoine-Jean Gros, àti Jean-Auguste-Dominique Ingres, pẹ̀lú àwọn miíràn.

Àwọn àwòrán iyàwòrán wọ̀nyí ʂàfihàn Napoleon ní onírúurú idúró àti àyíká, láti inú àwọn àwòrán ipínlẹ̀ ọ̀fisiàli tí tí dé àwọn iṣẹ̀lẹ̀ tí kò ʂe bẹ́e lásẹ̀. Wọ̀n kì í ʂe ohun irántí ara ẹnì fún Napoleon fúnra rẹ̀ nikan, ʂùgbọ̀n wọ̀n tún jẹ̀ irinṣẹ̀ fún titàn àwòrán rẹ̀ àti agbára imúlò rẹ̀ ká, ní ilẹ̀ àti ní àgbáyé. Putin ti ʂe iṣe kan náà gégé bí tirẹ̀, pẹ̀lú ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwòrán ara rẹ̀ nínú àwọn àyíká tí ó lè bá ti èyikéyìi nínú àwọn olúnípa tuntun lórí Íntánẹ̀tì dọ̀gba.

Ní ibèrẹ̀ Ìyíká Ìjọba ilẹ̀ Faransé, a bì ọ̀ba, idílẹ̀ rẹ̀, àti àwọn ọ̀ṣiṣẹ̀ rẹ̀ lulẹ̀, a sì pa wọ̀n. Ní ibèrẹ̀ Ìyíká Rọ́ṣià, a bì Siza, idílẹ̀ rẹ̀, àti àwọn ọ̀ṣiṣẹ̀ rẹ̀ lulẹ̀, a sì pa wọ̀n. Ìyíká tí ó bèrẹ̀ ní Faransé dé iparí rẹ̀ ní Rọ́ṣià. Ìyíká Faransé ni kókó àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ orí kejilá Ìfihàn, nítorí náà Ìyíká Faransé wà lábẹ̀ àwọn ọ̀fin itumò àṣọ̀tẹ̀lẹ̀. Jésù máa ní fi ibèrẹ̀ ohun kan ʂàpẹ̀júwe ọ̀pin ohun náà nígbà gbogbo, nítorí náà Ìyíká Rọ́ṣià ni ọ̀pin Ìyíká Faransé.

Vladimir Putin dúró fún olórí ikeyin ti orílẹ̀-èdè kan tí a fi igbimò ọ̀tẹ̀ dá sílẹ̀, igbimò ọ̀tẹ̀ náà sì wáyé pẹ̀lú àìgbàgbó nínú Ọ̀lórùn ti Ejibiti. Olórí àkókó ti Rọ́ṣià ni Vladimir Lenin. Orúko “Vladimir” jẹ̀ ti ipilẹ̀ṣe Slavíc, a sì kó ọ̀ jọ láti inú àwọn èròjà méjì: “vlad” àti “mir.” “Vlad” ti wá láti inú gbòngbò ọ̀rọ̀ Slavíc “vladeti,” èyí tí ó tùmò sí “láti ʂàkóso” tàbí láti lo agbára. “Mir” tùmò sí “ayé”. Vladimir àkókó (Lenin) jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ ti Vladimir ikeyin (Putin), ẹnì tí a tún fi hàn gégé bí àpẹ̀rẹ̀ nípasẹ̀ olórí àkókó ti igbimò ọ̀tẹ̀ àìgbàgbó nínú Ọ̀lórùn (Napoleon).

Léyìn iṣẹ̀gun Napoleon nínú Ogun Àjọ̀ Ìṣọ̀kan Kẹ̀fà àti Ìpilẹ̀ Àdéhùn Fontainebleau ní oṣù Kẹ̀rin ọ̀dún 1814, ó fi itẹ̀ Faranse sílẹ̀, a sì lé e lọ sí erékùṣù Elba ní Ọ̀kun Mèditarénìàni. Wọ̀n fi àṣe ọ̀ba lórí erékùṣù náà fún un, wọ̀n sì jẹ̀ kí ó pa oyè Emperor mò, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé agbára oyè náà ti dín kù gidigidi. Napoleon lo nńkan bí oṣù mẹ̀wáá lórí Elba, ní àkókò èyí tí ó fi gbé ilàna kalẹ̀ láti padà gba agbára ní Faranse. Léyìn ibó sálọ̀ rẹ̀ kúrò ní Elba àti ipadà kúkúró rẹ̀ sí agbára ní Faranse ní àkókò Ọ̀górùn-ún Ojọ̀, a ʂẹ̀gun Napoleon ní pátápátá ní Ogun Waterloo ní oṣù Kẹ̀fà ọ̀dún 1815. Léyìn iṣẹ̀gun yìi, àwọn agbára alájọ̀ṣepò, ní pàtàkì Great Britain, pinnu láti dí Napoleon lówó kí ó má bàa tún fa iṣòro kankan mò. Nítorí náà, wọ̀n tún lé e lọ sí igbèkùn, ní igbà yìi sí erékùṣù jìjìn Saint Helena ní Gúúsù Ọ̀kun Atlantiki. Napoleon lo iyókù ayé rẹ̀ ní igbèkùn lórí Saint Helena tí tí di ikú rẹ̀ ní ọ̀dún 1821.

Putin jẹ̀ aṣojú èṣọ̀ àtijọ̀ ti KGB. KGB ni ilẹ̀-ìṣe ààbò àti ilẹ̀-ìṣe amòye-iròyìn pàtàkì jùlọ̀ ti Soviet Union láti ọ̀dún 1954 tí tí di itupalẹ̀ rẹ̀ ní 1991. Ó ní ojùṣe fún ààbò inú ilẹ̀, idènà amòye-iròyìn ọ̀tá,

àti kíkójo iròyìn amòye, ní inú ilẹ̀ àti ní àgbáyé. KGB jẹ̀ ẹ̀ni tí a mò fún àwọnẹ̀tíwọ̀kì àwọn amí rẹ̀ tó gbòòrò, àwọn isẹ̀ àbójútó, àti ipa rẹ̀ nínú mímú kí isàkóso Kómúnìsìtì pa ìdarí rẹ̀ mò lórí àwọn ènìyàn. Vladimir Putin jẹ̀ ọ̀mọ̀ ẹ̀gbé KGB (Committee for State Security), ilẹ̀-isẹ̀ ààbò àti amòye-iròyìn pàtàkì ti Soviet Union.

Putin darapọ̀ mò KGB ní ọ̀dún 1975 lẹ̀yìn tí ó parí ẹ̀kọ̀ ní Yunifásitì Ìpínlẹ̀ Leningrad. Putin sịsẹ̀ fún KGB títi di ishubú Soviet Union ní ọ̀dún 1991, lẹ̀yìn èyí tí ó wọ inú ọ̀sẹ̀lú, tí ó sì wá di Ààrẹ̀ Rọ̀sìà ní ọ̀dún 2000. Àbẹ̀lẹ̀ rẹ̀ nínú KGB ti ní àkúnnya pàtàkì lórí ọ̀nà tí ó gbà ń sàkóso àti lórí ilàná rẹ̀ nípa ibásepe ọ̀kẹ̀rẹ̀. Ìgbẹ̀kùn àkọ̀kọ̀ Napoleon lórí Erékùsù Elba ń sojú itàn láti ọ̀dún 1991 títi di ọ̀dún 2000, nígbà tí imọ̀-ọ̀rọ̀ KGB pada wá. Nígbà tí a ó bá sẹ̀gun Putin ní ikẹ̀yìn, gégé bí a ti sojú rẹ̀ nínú esẹ̀ ketàlá sí esẹ̀ keédógún, isẹ̀gun lórí rẹ̀ ní igbà keji yẹn (èyí àkọ̀kọ̀ rẹ̀ jẹ̀ 1989), ni Waterloo àti igbẹ̀kùn keji Napoleon, níbi tí ó ti kú, ń fi hàn.

Napoleon fi ọ̀gbẹ̀ ikú náà lù ijo papacy ní ọ̀dún 1798 àti 1799. Ní ọ̀dún 1799, Ìyíká Faranse parí ní ilẹ̀ Faransé, sùgbọ̀n ní ọ̀dún 1917 ó ti dé ilẹ̀ Rọ̀sìà nínú Ìyíká Bolshevik. Ní ọ̀dún 1917, isẹ̀ iyanu Fatima sẹ̀lẹ̀ ní ilẹ̀ Potogí, a sì fi àwọn ọ̀rọ̀ ikọ̀kọ̀ mẹ̀ta fún àwọn ọ̀mọ̀ kéékèkẹ̀ mẹ̀ta tí a so pé wọn bá Màrià àti Jósẹ̀fù sọ̀rọ̀. Àwọn ọ̀rọ̀ mẹ̀ta náà jẹ̀ ikọ̀kọ̀ ní itumọ̀ pé pòòpù nikan, ọ̀ba àríwá, ni ó yẹ kí ó ka wọn. Àwọn ọ̀rọ̀ náà darí pòòpù pé kí ó pe ipadé àkànse kan pọ̀ pẹ̀lú àwọn aṣájú ijo Kátólíkì, kí ó sì se ayeye àkànse kan láti ya Rọ̀sìà sọ̀tọ̀ fún Wúndíà Màrià, èyí tí ó sẹ̀sẹ̀ di Rọ̀sìà Kómúnìsì ní ọ̀dún aṣájú náà.

Àwọn iránṣẹ̀ náà ní ikilọ̀ pé bí pòòpù bá kọ̀ láti mú àṣẹ̀ náà se nípa fifi Rọ̀sìà yà sí mímọ̀ fún Màrià, ayé yóò jìyà ogun àgbáyé miiran (ogun àgbáyé àkọ̀kọ̀ yóò sì parí ní oṣù tí ó tẹ̀ lé isẹ̀lẹ̀ àmì iyanu náà). Àwọn iránṣẹ̀ Fátimà di ètò itumọ̀ àsoṭelẹ̀ Kátólíkì aláfọ̀mọ̀-mọ̀ra. Wọn fi ijàkadì kan hàn nínú sọ̀sì Kátólíkì láààrín èsìn Kátólíkì aláfọ̀mọ̀-mọ̀ra, tí pòòpù John Paul II àti igbimọ̀ Vatican àkọ̀kọ̀ dúró fún, àti èsìn Kátólíkì olóminira tí “woke-pope” tó wà lónì àti igbimọ̀ Vatican keji dúró fún.

Nínú àwọn iránṣẹ̀ Fatima, “pòòpù rere” ni “pòòpù funfun”, àti “pòòpù búburú” ni “pòòpù dúdú”. Pòòpù rere náà, Pòòpù John Paul Keji, ni pòòpù aláiyipadà tó fi Wúndíà Fatima hàn gégé bí ọ̀rìṣà amúnìsọ̀nà rẹ̀, àti pòòpù búburú náà ni pòòpù “woke”, ẹ̀ni tí ó sì tún kọ̀ gbogbo àwọn iránṣẹ̀ láti ọ̀dọ̀ ẹ̀ni tí wọn ń pé ní Wúndíà Màrià. Nígbà tí o bá sàbẹ̀wò sí tẹ̀npilì ní Fatima, Portugal, bí o se ń wọ inú àgbẹ̀gbẹ̀ náà, a ti gbé ẹ̀nu-ọ̀nà náà sí àárín ère ńlá méjì—tí pòòpù dúdú ní ẹ̀gbé kan àti tí pòòpù funfun ní ẹ̀gbé keji—nípa bẹ̀ẹ̀ tí ó ń sàfihàn ijàkadì inú tí a tọ̀ka sí nínú àwọn àsoṭelẹ̀ Fatima.

Èka keji nínú àwọn iránṣẹ̀ aṣírí mẹ̀ta ti Fatima ni ifọ̀kànsin rẹ̀ lórí ogun láààrín Kátólíkìsìmù (ọ̀ba àríwá), àti àìgbàgbọ̀ nínú Olorun (ọ̀ba guúsù). Láì mò pé ogun Kátólíkìsìmù àti Rọ̀sìà aláìgbàgbọ̀ nínú Olorun jẹ̀ kókó-ọ̀rọ̀ isọ̀telẹ̀ Sátàni, èyí tí ó ń darí ipín ńlá kan nínú Kátólíkìsìmù, ó sòro, bí kò se pé kò se ẹ̀ se rárá, láti lóye itilẹ̀yìn tí sọ̀sì Kátólíkì fi pèsè fún Jámàni Nàsi nígbà Ogun Agbaye Keji.

Ogun Leningrad, tí ó wáyé láti ojọ̀ kejo oṣù Kẹ̀sán, ọ̀dún 1941 títi di ojọ̀ ketàdínlọ̀gbọ̀n oṣù Kínní, ọ̀dún 1944 ní àkọ̀kọ̀ Ogun Àgbáyé Keji, jẹ̀ ọ̀kan lára àwọn idótì tó pé jù lọ, tí ó sì burú jù lọ nínú itàn. Ogun Stalingrad, tí ó sẹ̀lẹ̀ láti ojọ̀ ketàlélógún oṣù Kejo, ọ̀dún 1942 títi di ojọ̀ keji oṣù Kínní, ọ̀dún 1943, ni a sàbà máa kà sí ogun tí èjẹ̀ sà̀n jù lọ, tí ó sì se pàtàkì jù lọ nínú Ogun Àgbáyé Keji.

Ó fa àdánù nílá ní egbé méjèjè, pèlù ìṣíró pé àpapò àwọn olùfaragà kojá mílìonù méjì lọ, tí tí kan àwọn tí wọn kú, àwọn tí wọn fara pa, àti àwọn ọmọ-ogun tí a mú ní ìgbèkùn. Ogun Stalingrad náà tún samisi iyípadà pàtàkì nínú ogun náà, nítorí pé ó yorí sí ìṣégun pàtàkì ti Soviet lórí Ọmọ-ogun Jámáni, ó sì Ẹmòhà sí ìṣégun ikúnsínú ti Nazi Germany ní ikẹyìn.

Láì mò pé ogun tí Jámáni Násì jagun sí Rọ́ṣià, ní pàtàkì nínú àwọn ogun méjèjè tí a Ẹ̀ṣ̀è tọ́ka sí, ó Ẹ̀rò láti lóye ipa Jámáni gégé bí alájoṣepò aṣínà ti Ijọ Kátólíikì. Láìní òye nípa àwọn ipilẹ̀ ogun ẹ̀mí kan láàárín Ìsìn Kátólíikì tí àṣotélé ẹ̀ṣù ti Màrià ti Fátímà ru sókè, sí àìgbàgbọ̀-Ọlórùn ti Rọ́ṣià, àti léyìn náà ti Soviet Union Kómúnìsì, a ò ní lè rí ọgbón inú idí tí Ìsìn Kátólíikì fi n fi àwọn ọ̀daràn ogun Násì pamó ní aṣírí, tí ó sì tún gbé wọn káakiri ayé léyìn Ogun Àgbáyé Kejì. Àwọn Násì jẹ ọmọ-ogun aṣojú fún Ìsìn Kátólíikì nínú ijà wọn sí Rọ́ṣià.

Ó wà nínú imòrán àṣotélé yìi ni Putin, olórí Rọ́ṣià aláìgbàgbọ̀-ńínú-Ọlórùn, ti wà nínú ogun ní Ukraine, ilẹ̀ tí a ti mò àwọn olórí rẹ̀ ní gbangba pé wọn jẹ Nazi. Àwọn ọmọ-ogun ẹ̀lẹ̀ṣẹ̀ ti ogun Fatima sí àìgbàgbọ̀-ńínú-Ọlórùn láti Ogun Àgbáyé Kejì lọ síwájú ni fascism àti Nazism. Dájúdájú, bí ó tilẹ̀ jẹ pé òtítọ̀ yìi nípa àwọn olórí ijọba Ukrainian jẹ ohun tí a ti fi ẹ̀rì tó pé hàn dáadáa, àfihàn ọ̀de-òní ti Reich Ministry of Public Enlightenment and Propaganda ti Hitler (ẹ̀rọ iròyìn àkànṣe), ti bo àwọn òtítọ̀ wònyí mò bí wọn ti lè Ẹ̀ se tó.

Orúko “Ukraine” ni a mú jáde láti inú ọ̀rọ̀ Slavic “ukraina,” èyí tí ó túmò sí “ilẹ̀ ààlà” tàbí “ẹ̀gbé.” Ní itàn, ọ̀rọ̀ náà máa n tọ́ka sí àwọn agbègbè ààlà ti Kievan Rus’, ijọba àárín-ọ̀dún-òkèrè tí ó Ẹ̀ájú Ukraine ti ọ̀de òní, tí ó sì wà ní ọ̀nà ipadé láàárín Ìlẹ̀ Oòrùn Yúróòpù àti Eurasia. Ní gboṣo itàn, ó ti Ẹ̀ṣ̀é gégé bí ibi ipadé láàárín onírúurú àṣà, ọ̀lájú, àti àwọn ijọba-ọ̀ba nílá, pèlú Ilẹ̀-ọ̀ba Byzantine, Ilẹ̀-ọ̀ba Ottoman, Ilẹ̀-ọ̀ba Rọ́ṣià, àti àwọn mìíràn. Ipo ọ̀nà-gíga rẹ̀ mú kí ó di agbègbè iwájú-ààlà tí ó ní irírí ibáṣepò àṣà, ìṣelú, àti ológun tó lágbara. Ní àṣìkò àárín-ọ̀dún, Ukraine ni agbègbè ààlà ti Kievan Rus’, èyí tí ó jẹ ijọba alágbára kan tí ó kà sí apá kan ti Ukraine, Rọ́ṣià, àti Belarus ti ọ̀de òní. Bí Kievan Rus’ Ẹ̀ n gbòrò sí i tí ó sì tún n dín kù bí àkókò ti n lọ, àwọn ààlà rẹ̀ máa n yí padà lópò ẹ̀gbà, Ukraine sì Ẹ̀ dúró ní ẹ̀gbé ijọba náà.

Léyìn ìṣubú Ìṣòkan Soviet ní ọ̀dún 1989, gégé bí a ti Ẹ̀fihàn rẹ̀ nínú ẹ̀ṣẹ̀ kẹwáá, ẹ̀ṣẹ̀ kọkànlá àti kejilá Ẹ̀ idánimò ogun kan níbi tí ọ̀ba gúúsù ti gbẹsan, tí ó sì borí ọ̀ba àríwá. Ogun náà ni a jà ní Raphia, èyí tí ó jẹ ààlà ilẹ̀ àkóso ọ̀ba gúúsù àti ọ̀ba àríwá.

Ogun Raphia, tí ó Ẹ̀ṣ̀é ní ọ̀dún 217 Ẹ̀ájú ibi Kristi, jẹ orúko tí ó ti inú orúko ilú tí ogun náà ti Ẹ̀ṣ̀é légbè rẹ̀ wá. Raphia jẹ ilú kan tí ó wà ní agbègbè etíkun ti Pálésítìni àtijó, ní ẹ̀gbé ààlà láàárín Ijọba Ptolemaic ti Ejibiti àti Ijọba Seleucid. Ní àkókò ogun náà, ààlà láàárín Ijọba Ptolemaic ti Ejibiti, tí Ọ̀ba Ptolemy IV Philopator n Ẹ̀kóso, àti Ijọba Seleucid, tí Ọ̀ba Antiochus III n Ẹ̀kóso, wà ní agbègbè Raphia. A jà ogun náà ní ẹ̀gbé agbègbè ààlà yìi bí ẹ̀gbé méjèjè Ẹ̀ n wá láti fi ìṣàkóso wọn múlẹ̀ lórí àwọn ilẹ̀ amúgbágbá-ṣégun tó Ẹ̀ pàtàkì ní Levant.

Ìlú ẹ̀gbàni Rafia wà nítòsí ilú Rafah ọ̀de òní. Rafah jẹ ilú kan tí ó wà ní gúúsù Ìlẹ̀ Gaza, èyí tí ó jẹ apá kan nínú àwọn agbègbè ará Pálésítìni. Léyìn ìṣégun Ptolemy ní Rafia ní ọ̀dún 217 Ẹ̀ájú ibi Kristi, ó bẹ̀rẹ̀ inúnibíni sí àwọn Júu ní Jerúsálemu, àti ní Íjibítì pèlú. Ìṣégun náà kò pé, ó sì padé iparun nílá tirẹ̀, bí a bá fẹ̀ sọ ọ̀ bẹ̀, nínú àwọn ẹ̀ṣẹ̀ mọ̀ta tí ó tẹ̀ lé e. Nínú ẹ̀ṣẹ̀ ketàlá, ọ̀ba àríwá tí a ti Ẹ̀gun tẹ̀lẹ̀ padà wá, àti ní ẹ̀ṣẹ̀ kẹ̀ṣẹ̀dógún ó borí ọ̀ba gúúsù náà pátápátá.

A ó lo ẹẹ ẹẹ pé iṣẹgun Putin ní Ukraine ni Putin yòò lò—eni tí ó jẹ òṣìṣẹ KGB tẹlẹ rí tí ó ẹ amọja nínú ipolongo—látí tú ipilẹ Nazi ti aṣáájú Ukraine síta, àti látí tún sí àwọn tí ó wà ní Ilẹ̀ Ìwọ-Oòrùn tí wọn ẹ àtílẹ̀yìn fún iṣẹ́ nàà nítòrí ojúkòkòrò èrè ọ̀rọ̀ ajé síta; ó sì dájú pé yòò tún sí àwọn ibùdò aṣínà dúdú àti àwọn ilẹ̀ idánilẹ̀kọ̀ò èdà aláàyè tí àwọn globalists ti lò síta, èyí tí àwọn olùsanwó orí-ori ilẹ̀ United States ti fi owó ẹ̀tílẹ̀yìn fún.

Àwọn ifihàn wònyen yòò pa àwọn ọ̀rọ̀ ipolongo tí àwọn alágbáyé-ayé n lò lónií run, pèlú ti àwọn agbenuso Democratic ní Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà. Iṣẹgun nàà fún Putin yòò pèsè àṣẹ fún Ààrẹ Kejo nàà, eni tí ó jẹ ti àwọn méje nàà, látí gba ipò rẹ̀ gégé bí aláṣẹ apanirun wòlfi tí n wọ̀ itàn ayéléwò wá diẹ́ ṣáájú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlógún; ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlógún nàà sì ni òfin Sunday tí n bọ̀ láipé.

Nínú ẹ̀sẹ̀ ketàlá, ọ̀ba àrìwá tún kó ọ̀mọ-ogun rẹ̀ jọ, àti nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rínlá, a kókó mú Romu aláìgbọ̀ràn-ọ̀lórùn wọ̀ inú itàn, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé kò tii í ẹ̀ ọ̀ba àrìwá ní igbà nàà. Níbẹ̀ ni a ti dá a mọ̀ gégé bí ààmí tí “n fi iran nàà múlẹ̀”, àti gégé bí agbára tí ó gbé ara rẹ̀ ga, léyìn nàà sì ṣubú. Léyìn iṣẹgun Putin nínú ogun ní Ukraine, ipò Páápà yòò bẹ̀rẹ̀ sí í gbé ara rẹ̀ ga sínú iṣẹ̀lú ayé, diẹ́ ṣáájú òfin Ojọ̀-Àikú nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlógún.

Ìyíkà Faranse, àti ibáṣepọ̀ rẹ̀ pèlú Ìyíkà Rọ̀ṣià; Napoleon àti Putin; iṣẹ̀ iyanu Fatima, àti àwọn àṣírí méta rẹ̀; àjọṣepọ̀ aṣínà láàárín Vatican àti Hitler, àjọṣepọ̀ aṣínà láàárín Vatican àti Reagan, gbogbo wọn ni àwọn “kẹ̀kẹ̀” àṣotẹ̀lẹ̀ tí n padé ara wọn nínú itàn àwọn ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá tí tí dé méèédógún, tí ó ẹ̀lẹ̀ ní àkókò itàn látí September 11, 2001 tí tí dé òfin Ojọ̀ Àikú ní Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà. Ó ẹ̀ pàtàkì látí pèsè àkótán kúkúru kan nípa àwọn “kẹ̀kẹ̀” àṣotẹ̀lẹ̀ wònyí kí a tó gbé ẹ̀sẹ̀ kẹ̀wáá yẹ̀ wò.

Àpilẹ̀kọ̀ tó tẹ̀lẹ̀ yíi ni a mú látí inú “NBC News,” èyí tí ó jẹ̀ “Main Stream Media” gégé bí ó ti lè rí, àti pé “MSM” ni àwòkọ̀ṣe òde-òní ti ẹ̀rọ̀ ipolongo Hitler ní Ogun Àgbáyé Keji. Àpilẹ̀kọ̀ nàà dájúdájú jẹ̀ ti ikòlù sí Putin, ti ikòlù sí Rọ̀ṣià, àti ti itilẹ̀yìn fún Ukraine, ṣùgbọ̀n kí í ẹ̀ èyí ni kókó ọ̀ràn nàà. Gégé bí ọ̀mọ̀ orílẹ̀-èdè iṣẹ́ ọ̀run, kò yẹ̀ kí àwọn ènìyàn Ọ̀lórùn fowó sí ẹ̀gbé kankan nínú iṣẹ́ Sátàni, àti pé gbogbo ogun jẹ̀ iṣẹ́ Sátàni.

Ètẹ̀ àpilẹ̀kọ̀ yíi ni látí jẹ̀ kí àwọn tí kò tii mọ̀ ogun àṣotẹ̀lẹ̀ tí ó wà láàárín Kátólíikì (ọ̀ba àrìwá) àti àìgbàgbọ̀ nínú Ọ̀lórùn (ọ̀ba gúúsù), àti òtítọ̀ nàà pé nínú ogun àwọn agbára àṣotẹ̀lẹ̀ méjèjèi wònyí, a ti lo Násiisimù gégé bí ọ̀mọ̀-ogun aṣojú Kátólíikì (gégé bí a ẹ̀ lo Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà ní odún 1989). Àwọn akẹ̀kọ̀ò àṣotẹ̀lẹ̀ nílò látí ní ẹ̀rì tó pé kí wọn lè rí i pé itàn ipilẹ̀ Ogun Àgbáyé Keji, àti ti Ogun Tútù, ni a ṣojú fún nínú ogun tí n lọ̀ lọ̀wọ̀lọ̀wọ̀ ní Ukraine, bí ó ti n mú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀wáá àti kejilá, nínú orí kọ̀kànlá Danieli ẹ̀.

“A fi àwọn iṣẹ̀lẹ̀ itàn tí n fi imúṣẹ̀ àṣotẹ̀lẹ̀ hàn lójúkojú sí iwájú àwọn ènìyàn, a sì rí i pé àṣotẹ̀lẹ̀ nàà jẹ̀ àwòrán àpẹ̀júwe ti àwọn iṣẹ̀lẹ̀ tí n tò sí iparí itàn ayé yíi.” Selected Messages, iwé 2, 102.

Àpilẹ̀kọ̀ NBC News: “Ìṣòro Nazi ti Ukraine jẹ̀ gidi, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ẹ̀sùn ‘yíyọ̀ Nazism kúrò’ ti Putin kí í ẹ̀ òtítọ̀”

Lára ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ayídàtún-òtítọ̀ tí Ààrẹ̀ Rọ̀ṣià, Vladimir Putin, ti dá sílẹ̀ látí fi dá ikòlù Rọ̀ṣià sí Ukraine láre, bóyá èyí tí ó yàjù jù lọ̀ ni idí rẹ̀ pé a gbé igbésẹ̀ nàà látí “yọ̀ Nazism kúrò” nínú orílẹ̀-èdè nàà àti nínú aṣáájú rẹ̀. Nígba tí ó n gbé ẹ̀jọ̀ rẹ̀ kalẹ̀ fún wíwọ̀ ilẹ̀ aláduúgbò rẹ̀ wọ̀ pèlú táńkì ológun alábo àti ọ̀kọ̀ ọ̀fúurufú jagunjagun, Putin ti sọ̀ pé a ẹ̀ igbésẹ̀ nàà “látí dáàbò bo

àwọn èniyàn” tí a ti “fi sí abé ifiyàjẹni àti ipakúpa èyà,” àti pé Rọ́ṣià “yòò sapá fún iyọkúró nínú agbára ológun àti nínú Nazism ní Ukraine.”

Àwọn iṣe apanirun Putin — lára wọn ni iparun àwọn àwùjọ Júù — fi hàn gbangba pé irò ni ó n pa nígbà tí ó bá sọ pé ète òun ni láti dáàbò bo ire enikẹni.

Ní ojú rẹ gan-an, àbùkù tí Putin fi kàn án jẹ ohun asán pátápátá, kí í ẹ kékeré nítorí pé Ààrẹ Ukraine, Volodymyr Zelenskyy, jẹ Júù, ó sì ti sọ pé àwọn ọmọ idílẹ̀ rẹ kan ni a pa nígbà Ogun Àgbáyé Kejì. Bákán nàà, kò sí ẹrì kankan pé àwọn ipàniyàn ọlọpọ̀ èniyàn tàbí iwènùmọ̀ èyà èniyàn ti ẹ̀ṣẹ̀ ń ẹ̀lẹ̀ ní Ukraine. Síwájú sí i, fifi àmì Nási mọ̀ àwọn ọ̀tá jẹ ọ̀nà ẹ̀tàn ọ̀ṣẹ̀lú tí ó wọ̀pọ̀ ní Russia, pàápàá láti ọ̀dọ̀ aṣáájú kan tí ó fẹ̀ràn ipolongo itàn-irò, tí ó sì fẹ̀ ru imọ̀lára ẹ̀san orílẹ̀-èdè sókè sí ọ̀tá kan láti Ogun Àgbáyé Kejì kí ó lè fi dá iṣẹgun-ilẹ̀ láre.

Ṣùgbọ̀n bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé Putin n lo ipolongo ẹ̀tàn, ó tún jẹ̀ ọ̀títọ̀ pé Ukraine ní iṣòro gidi kan pẹ̀lú Nási—ní iṣẹ̀lẹ̀ àtíjọ̀ àti ní àkókò ọ̀de ọ̀nì pẹ̀lú. Àwọn iṣe iparun tí Putin n ẹ̀—lára wọn sì ni iparun àwọn àwùjọ̀ Júù—jẹ̀ kí ó hàn gbangba pé ó n purọ̀ nígbà tí ó sọ pé ète òun ni láti dá àláfíà tàbí ire enikẹni bójú tó. Ṣùgbọ̀n bí ó ti ẹ̀ ẹ̀ pàtàkì tó láti dá àsíá ofeefee àti aláwọ̀ búlúú dúró lòdì sí ikógun ikà Kremlin, yòò jẹ̀ àifojúsùn tí ó léwu láti ẹ̀ itàn àtakò sí àwọn Júù ní Ukraine àti ifowosowọ̀pọ̀ rẹ̀ pẹ̀lú àwọn Nási Hitler, pẹ̀lú bí a ẹ̀ tún gba àwọn ẹ̀ka neo-Nási mọ̀ra ní àwọn agbẹ̀gbẹ̀ kan ní àsikò ọ̀de ọ̀nì.

Kí nìdí tí a fi n sọ̀rọ̀ nípa àwọn ará Ukraine tí n sá lọ̀ pẹ̀lú irú àánú bẹ̀? Wọn jẹ̀ aláwọ̀ funfun.

Ní àṣalẹ̀ Ogun Àgbáyé Kejì, Ukraine jẹ̀ ilẹ̀ fún ọ̀kan lára àwọn àwùjọ̀ Júù tí ó tóbi jù lọ̀ ní Yúróòpù, pẹ̀lú àfowọ̀ṣirò tí ó ga tó mílìyọ̀n 2.7, iye kan tí ó ẹ̀ agbàyanu ní iwọn bí ilẹ̀ nàà ti ní itàn gígùn tí ẹ̀tàn-ikòríra sí Júù àti àwọn pogrom. Ní iparí, ó lé ní ju idajì wọn lọ̀ tí yòò ẹ̀gbé. Nígbà tí àwọn ọ̀mọ-ogun Jámànì gba àkóso Kyiv ní 1941, a fi àwọn àsíá “Heil Hitler” kí wọn. Kò pé léyìn nàà, ó fẹ̀rẹ̀ tó 34,000 Júù — pẹ̀lú àwọn Roma àti àwọn “eni tí a kò fẹ̀” miiran — ni a kó jọ̀, tí a sì rìn wọn lọ̀ sí àwọn pápá níta ilú nàà lábẹ̀ àwáwí itúnbígbé, kí a tó pa wọn ní ipakúpa tí a ti mọ̀ sí “Iparun Júù nípa ibon.”

Àfonífojì Babyn Yar n bá a lọ̀ láti kún gégé bí ibojì nílá fún ọ̀dún méjì. Níbi tí ó ti ẹ̀ṣẹ̀ ẹ̀ kí ó tó ẹ̀gbẹ̀rún lónà ọ̀górùn-ún èniyàn 100,000 ni wọn ti pa níbẹ̀, ó di ọ̀kan lára àwọn ibi ipàniyàn àpọ̀kan tí ó tóbi jù lọ̀ nínú Holocaust níta Auschwitz àti àwọn ibùdó ikú miiran. Àwọn olùṣewádíí ti ẹ̀kíyèsí ipa pàtàkì tí àwọn ará ibẹ̀rẹ̀ níbẹ̀ kó nínú mímu àwọn àṣe ipàniyàn Nazi ẹ̀ ní ibẹ̀ nàà.

Ní àwọn ojọ̀ wọ̀nyí, Ukraine ní láàárín 56,000 sí 140,000 àwọn Júù, tí wọn n gbádùn òmìnira àti ààbò tí àwọn ọ̀bí-nílá wọn kò lè rò pé yòò ẹ̀ṣẹ̀ ẹ̀. Èyí pẹ̀lú ọ̀fin tí a tún ẹ̀ látúnṣe tí wọn gbé kalẹ̀ ní oṣù tó kojá, tí n fi iṣe ẹ̀tàn-koríra sí àwọn Júù ẹ̀ ẹ̀sùn ọ̀daràn. Lóòótọ̀, a pinnu ọ̀fin nàà láti koju ibísí tó ẹ̀ kedere nínú àwọn àfihàn ikòríra ní gbangba, títi kan ibàjẹ̀ sínágògù àti àwọn ibi irántí Júù pẹ̀lú àmì swastika, àti àwọn irin-àjò alẹ̀mí ní Kyiv àti àwọn ilú miiran tí wọn n yìn Waffen SS.

Nínú idàgbàsókè búburú miiran, Ukraine ti, ní àwọn ọ̀dún àipé yí, gbé ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ère kalẹ̀ láti bu ọ̀láfí fún àwọn aláfẹ̀ orílẹ̀-èdè Ukraine tí àṣeyínwá wọn ti bàjẹ̀ nípa àkọ̀sílẹ̀ wọn tí kò ẹ̀ṣẹ̀ ẹ̀ gégé bí àwọn aṣojú Nazi. Ìwé iròyìn Forward ẹ̀kọ̀jọ̀ díẹ̀ nínú àwọn eni ibínú wọ̀nyí, pẹ̀lú Stepan

Bandera, aṣáájú Organization of Ukrainian Nationalists (OUN), ẹni tí àwọn ọmọlẹ́yìn rẹ̀ ẹ̀sẹ̀ gẹ́gẹ́ bí ọmọ ẹgbẹ́ ọmọ-ogun agbègbè fún SS àti ọmọ-ogun Germany. “Ukraine ní ọ̀pọ̀ ẹ̀wádún àwọn ère-irántí àti ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ orúkọ ọ̀pópóná tí ń gbéga ẹni alájoṣepọ̀ Nazi yìí, tó bẹ̀ẹ̀ gẹ́gẹ́ pé ó nílò ojú-iwé Wikipedia méjì ọ̀tọ̀tọ̀,” ni Forward ko.

Ọkan miiran tí a máa ń bu ọlá fún nígbà púpọ̀ ni Roman Shukhevych, ẹni tí a bọ̀wọ̀ fún gẹ́gẹ́ bí jagunjagun òmìnira ilẹ̀ Ukraine, ẹ̀gbẹ́n pẹ̀lú gẹ́gẹ́ bí olórí ẹgbẹ́ ọ̀lọ̀páá olùrànlọ̀wọ̀ Nási kan tí a ń bẹ̀rù, èyí tí Forward ẹ̀kíyèsí pé ó jẹ́ “onídájọ̀ fún pípa ẹgbẹ̀ẹ̀gbẹ̀rún àwọn Júù àti ... àwọn Polu ní ipakúpa.” A tún ti gbé àwọn ère kalẹ̀ fún Yaroslav Stetsko, alága OUN ní igbà kan rí, ẹni tí ó ko pé, “Mo tẹnu mọ iparun àwọn Júù ní Ukraine.”

Àwọn ẹgbẹ́ ọ̀sẹ̀lú apá ọ̀tún gíga ti tún ní itẹ̀wọ̀gbà ọ̀sẹ̀lú nínú ọ̀dún mẹ̀wáá sẹ̀yìn, kò sì sí èyíkẹ́yí tí ó mú ibẹ̀rù báni ju Svoboda lo (tí a mọ̀ tẹ̀lẹ̀ sí Social National Party of Ukraine), ẹni tí aṣáájú rẹ̀ sọ pé “mafia Muscovite-Jewish” ni ń ẹ̀kọ̀so orílẹ̀-èdè náà, tí igbákejì rẹ̀ sí lo ọ̀rọ̀ ẹ̀gàn ikórííra àwọn Júù láti ẹ̀pẹ̀júwe ọ̀sẹ̀rẹ̀ Júù tí a bí ní Ukraine, Mila Kunis. Gẹ́gẹ́ bí Foreign Policy ti sọ, Svoboda ti rán ọ̀pọ̀ ọmọ ẹgbẹ́ rẹ̀ lo sí Ilẹ̀ Ìgbimọ̀ Aṣòfin Ukraine, pẹ̀lú ọkan lára wọn tí ó pé Holocaust ní “àkókò titàn” nínú itàn ẹ̀dá èniyàn.

Láti inú bí ó ẹ̀ se tún ń dá ibànújẹ̀ síi, àwọn neo-Nazi jẹ́ apá kan nínú àwọn ẹgbẹ́ ọmọ-ogun olùyònda ara ẹni tí iye wọn ń pọ̀ sí i ní Ukraine. Wọn ti le nínú ogun lẹ́yìn tí wọn ti jagun nínú diẹ̀ lára ìjà ojú pópó tó le jù lo sí àwọn olùyapa tí Moscow ń ẹ̀se àtilẹ́yìn fún ní ilà-òòrùn Ukraine lẹ́yìn ikolù Putin sí Crimea ní ọ̀dún 2014. Ọkan nínú wọn ni Ẹgbẹ́ ọmọ-ogun Azov, tí ẹni kan tí ó jẹ́ alátílẹ́yìn gidí fún àgbáyéga èyà funfun dá sílẹ̀, ẹni tí ó sọ pé ète orílẹ̀-èdè Ukraine ni láti mú kí àwọn Júù àti àwọn èyà miiran tí ó kà sí kékeré kúrò ní orílẹ̀-èdè náà. Ní ọ̀dún 2018, Ilẹ̀ Aṣòfin Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà pàṣẹ̀ pé a kò gbọ̀dọ̀ lo irànlọ̀wọ̀ rẹ̀ fún Ukraine “láti pèsè ohun ìjà, ikẹ̀kọ̀, tàbí irànlọ̀wọ̀ miiran fún Ẹgbẹ́ ọmọ-ogun Azov.” Síbẹ̀síbẹ̀, Azov ti di ọmọ ẹgbẹ́ ọ̀sẹ̀sẹ̀ ní báyií nínú Ẹgbẹ́ Olùṣọ̀ Orílẹ̀-Èdè Ukraine.

Dájúdájú, kò sí èyíkẹ́yí nínú àyíká tí ń dání lójú yìí tí ó lè dá ipónjù tí ó ti dé bá àwọn ará Ukraine lááárín ọ̀sẹ̀ méléó kan sẹ̀yìn láre—ó sì ẹ̀eṣe kéré pé ohunkóhun nínú rẹ̀ ni ó ru Putin nígbà tí ó bẹ̀rẹ̀ ikógun rẹ̀. Ní tòótọ̀, nítorí Putin, àwọn Júù tí ń gbé ní Odessa, Kharkiv àti àwọn ilú miiran ní ilà-òòrùn wà lábẹ̀ inira líle gan-an. Bí ọ̀pọ̀ ẹ̀ se ti wá ààbò sínú àwọn sínágógù àdúgbò àti àwọn ilẹ̀-ìṣẹ̀ Júù, àwọn miiran sì ti sá lo sí àwọn orílẹ̀-èdè òkèèrè, pẹ̀lú Ísírẹ̀lì, orílẹ̀-èdè tí ó ti rọ̀ gbogbo àwọn Júù pé kí wọn fi Ukraine sílẹ̀.

Àwọn bàbá ńlá àti iyá ńlá tẹ̀mi fúnra wọn ní láti sá kúrò ní iwọ̀-òòrùn Ukraine láti bó lówọ̀ inúnibíni, ó sì jẹ́ ohun ibànújẹ̀ pé a rí àyípo yìí ń bá a lo. Bí orílẹ̀-èdè náà bá darú sínú irúkèrúdo àti ịṣòtẹ̀, àwọn Júù lè tún wà nínú ewu láti ọ̀dọ̀ àwọn kan lára àwọn ará ilẹ̀ wọn. Àifowósi irokeke yìí tùmọ̀ sí pé kéré gan-an ni a ń ẹ̀se láti dáàbò bo ara wa kúrò lódọ̀ rẹ̀.

Ẹ̀gbẹ́n, bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé diẹ̀ lára àwọn àkópọ̀ inú orílẹ̀-èdè náà ti dàpọ̀ mọ̀ ọkan nínú àwọn ịṣẹ̀sẹ̀ tí ó burú jùlọ̀ tí itàn ti mọ̀ rí, didúró pẹ̀lú Ukraine ni, láísí iyemẹ̀jì, iwà-ọ̀nà ọ̀lọ́lá tí a gbọ̀dọ̀ gbà nínú eré-ìjà yìí. Ní ị̀sinsin yìí, ní gbogbo ojọ̀ tí Putin ń túbọ̀ mú ikolù rẹ̀ sí àwọn èniyàn Ukraine le sí i pẹ̀lú itara iparun ilẹ̀ tí tí dé ipẹ̀kun, ó sòro gan-an láti máa rí ẹni tí ó yẹ̀ fún ọ̀rọ̀ tí ó bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú létà N ní ti gidí.

Allen Ripp, Oṣù Kẹta 5, 2022 – Orísun

A ó máa bá ikékòò yì lọ nínú àpilẹ̀kọ wa tí ó kàn.

“Àwọn tí kò lè rántí ohun tí ó ti kojá ni a dá lẹbi láti tún un ẹ.” George Santayana.

“Gbogbo ohun tí Ọlórún ti sọ ní pátó nínú ìtàn àsoṭélé pé yóò ẹ ní ìgbà àtijó, ti ẹ; gbogbo ohun tí ó sì sì n bọ ní ìtòlẹ̀ṣẹ̀ṣẹ̀ ẹ yóò sì ẹ. Dániẹ̀lì, wòlì Ọlórún, dúró ní ipò ẹ. Jòhánù dúró ní ipò ẹ. Nínú Ìfihàn, Kìnniún ẹyà Júdà ti sí iwé Dániẹ̀lì sílẹ̀ fún àwọn akékòò àsoṭélé, báyii ni Dániẹ̀lì sì ẹ dúró ní ipò ẹ. Ó n ru ẹrì ẹ, ẹyí tí Olúwa fi hàn án nínú iran nípa àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ nlá àti ọlọ́lá tí ó yẹ kí a mọ́ bí a ti dúró lórí gan-an etí-òná ìmúṣẹ̀ wọn.”

“Nínú ìtàn àti àsoṭélé, Ọrọ̀ Ọlórún n sàfihàn ìjà pípé tí ó ti n bá a lọ lááárín òtítító àti ìṣìnà. Ìjà náà sì n bá a lọ. Àwọn nṣkan wònyí tí ó ti ṣẹ̀lẹ̀ rí, a ó tún ẹ wọn. A ó tún jí àwọn àrìyànjiyàn àtijó dide, àwọn ẹ̀kọ̀ tuntun sì yóò máa hàn ní ìgbà gbogbo. Ẹ̀gbọ̀n àwọn ẹ̀niyàn Ọlórún, tí wọn nípa ìgbàgbọ̀ wọn àti ìmúṣẹ̀ àsoṭélé ti ẹ ipa kan nínú ikéde àwọn iránsẹ̀ ángẹ̀lì kìn-ín-ní, kejì, àti kẹta, mọ́ ibi tí wọn dúró sí. Wọn ní irírí kan tí ó níye lórí ju wúra dádára lọ. Wọn gbódò dúró Ẹ̀ṣìn bí àpáta, kí wọn di ipilẹ̀ ìgbẹ̀kẹ̀lé wọn mú Ẹ̀ṣìn tí tí dé ọ̀pin.” Selected Messages, iwé 2, 109.